

Нова Црна Гора

Ваше непобједиво оружје повјешајте данас о клин и одајте се добро заслуженом миру и благодворном раду и култури; али свакојак миглите то оружје и држите га свијетло и наредно.

Краљева наредба војсци.

Сљедујмо очинском савјету Владареву. Опростимо се апатије и прионимо сложено на уређење нове Црне Горе. Одајмо се благотворном раду и култури и помозимо позване, да правилно и цијелисходно ријеше предстојећа важна питања, од којих зависи напредак и правилан развој проширене и увеличане Домовине. То ћемо најбоље и најсигурније постићи ако јавном ријечју на сходан начин третирамо поједина питања и о њима дадемо свој суд. Можда ће по који пут наше мишљење бити и нетачно, али то ништа не значи, само ако нам је намјера добра. Опет ћемо успјети, јер ћемо дати повода паметнијим и мјеродавнијим, да о том проговоре и укажу на прави пут. С таквом намјером и ја отпочињем говорити о два неодложна и још више важна питања. Унапријед изјављујем да и сам нијесам дошао до сигурна закључка, на који би начин најправије и најбоље било ријешити их. Не претендујем на компетентност нити могу, јер нијесам имао времена ни могућности, да питања довољно проучим. Нијесу ми чак добро познате ни прилике у новоослобођеним крајевима, на које се односе дотична питања. Намјера ми је добра и ја ћу бити потпуно задовољан, ако овим подстакнем оне, којима су те прилике боље познате, који су их можда већ и студирали и чије је мишљење као таквих мјеродавније. Позвани ће се таквим мишљењем користити и тиме ће бити поможено општој ствари, чему, увјеран сам, сви тежимо.

Говорићу о питању насељења слободног земљишта у новим крајевима и о аграрном питању.

I

Искуство нам је показало, да начин подјеле слободног земљишта по завршетку претпрошлог рата с Турском није био практичан и ако се не би могло рећи, да је био неправилан. Хтјело се је да сваки учесник у рату добије једнаку награду за поднесене жртве и у ту сврху наређено је, да се придобитак подијели на све војнике подједнако. Припало је сваком по 3 рала. То је био тако незнатан посјед, да се појединци нијесу могли њима користити нити га у властину задржати. Уступали су га имућнијим по незнатној цијени, и тако су стварани према нашим приликама доста велики посједи. Намјера је била племенита — да се сваки подједнако награди, али је резултат постигнут противан — користио се је њих мали број. Треба дакле тражити други практичнији начин подјеле. Има их два и ја ћу оба изнијети, разумије се укратко. Ма који начин надлежни прихватили, било од ова два, било евентуални трећи, он мора бити регулисан законом.

Први би начин био, да се допусти и помаже сеоба у нове кра-

јеве само сиромашним фамилијама. Критеријум сиромаштва закон би утврдио, а тако и количину земљишта, које би им се онамо даровало. Своје овамошње посједе те би фамилије имале уступити имућнијој својти, или ако ове нема, комшији, који не би добио право сеобе, за малу цијену, која би се комисијски према нарочитом упутству утврђивала. На тај би начин фамилија, која се сели, добила новчаних средстава, да се може на дарованом земљишту населити, а и својта или комшија, који остаје на старом огњишту, била би награђена, јер би за малу цијену увећала свој иметак. Хипотекарна Банка, чији се капитал ма како било мора знатно подићи, помагала би повољним зајмовима откуп овамошње имовине оних, који се селе. Даровица се не би смјела оптеретити, продати, или иначе уступити за законом утврђено вријеме. Посве сиромашне фамилије, које или немају никаквог имања или је тако незнатно, да се откупном цијеном не могу преселити, Држава би морала припомоћи.

Други би начин био, да се слободно земљиште подијели као и послије претпрошлог рата на све војнике подједнако, а да се законом одреди ко има право сеобе као и у првом случају. Они, који не би добили с обзиром на њихово имовно стање право сеобе, дужни би били уступити Држави своје дијелове у новим крајевима по утврђеној цијени. Држава би те дијелове уступила онима, који су добили право сеобе по истим цијенама, којима би се додао само интерес по амортизационом имању. У овом случају Аграрна Банка, о којој ће бити ријеч у аграрном питању, давала би нужне зајмове и утврдио би се износ дијелова, колико појединац има право купити. На утврђење овог износа утицало би: количина слободног земљишта, број насељеника и бројно стање фамилија.

II

Аграрно питање треба одмах регулисати. Све што би се оно више одлагало, све би га теже било ријешити. Боље га је сада па ма и не потпуно правилно ријешити, него га за доцније оставити. Ново стање у онамошњим крајевима утицаће, нема сумње, и на односе кметова према агама. Кметови ће се мало ослободити и правити којекакве неприлике агама, што ће ове дражити и учинити при откупу непопустљивијим. При том данашње доба не може трпјети тај однос аге и кметова јер он мало, ако не и доста, мирише на средњевјековно ропство.

И ово се питање дакако мора законом регулисати, а на основу извјештаја једне озбиљне комисије која би у детаљима проучила односе ага и кметова. Агинско би се право имало процијенити од дотичних кметова. У овом откупу кметове би помагала једна Аграрна Банка. Капитал банчин или би Држава за свој рачун нашла или би у ту сврху дала концесију страним капиталистима.

Комисија, која би ово питање проучавала, имала би одмах рад отпочети. Сачињавали би ју најмање два добра и практична правника, а попуњавала би се угледнијим

незаинтересованим мјештанима, којима су односи ага и кметова од ратије познати. Поред тога додао би јој се потребан број геометара ради премјера земљишта. Она би као таква потпомогла и правилно излођење питања насељења, пронашла би и утврдила количину слободног земљишта у коју би сврху од сваког појединог посједника тражила доказе о властину.

Овим би начином оба питања била правилно ријешена. Нужни детаљи били би истакнути у реферату комисије.

Завршујем с напоменом да се проучавању и уређењу ових питања мора неодложно приступити, па ма на који начин било.

* * *

Историски Едикт (указ) Цара Константина

— Издао у Милану 313. године —

У прва три хришћанска вијека десет независних римских цара гонили су свету Христову цркву. И отуда историја цркве на својим страницама убројила је десет гоњења, којима су пошљедоватељи Христове науке на тако грозан начин, ни криви ни дужни, били изложени разноврсним мучењима.

Сви апостоли Христови, осим једног, Јована Богослова, били су жртва ових гоњења, а и послије њих на хиљаде хришћанских мученика, тих невиних жртава, вјеру су своју грозном смрћу запечатали.

Што су римски царева жешћа мучања изналазили, да тијем стану на пут ширењу св. Христове науке, то су побожни хришћани своју све више презирали и славни вјенац мучења драговољно примали.

Сва ова страшна мучења прве хришћане нијесу могла заплашити, нити су их могла од хришћанске вјере одстранити, јер су они, по ријечима Христа Спаситеља, тврдо вјеровали, да цркви Његовој не могу одолети ни сама врата пакла.

Божанственост науке своје Христос Спаситељ доказивао је надприродним чудесима, која је чинио како за вријеме свог земног живота, тако и послије свог вознесења на небо.

Измађу многих осталих, једно такво чудо Христос је показао, да њим прекине даља гоњења, неправедно подигнута противу пошљедоватеља његове св. науке. Као видно средство, преко кога би се то чудо имало извести, Господ је по неиспитаноме промислу, за то изабрао Цара Константина. То чудо догодило са овим начином: Константину, као законитом претенденту на пријесто римски 312. године истакао се супарник му Максентије. И тако са обије стране чинене су припреме за страхан рат. Константин, предвиђајући за себе положај врло озбиљан и опасан, обратио се топломо молитвом истинитоме Богу, ономе Богу, кога хришћани вјерују, срдечно молећи Га, да му у предстојећој борби противу Мексентија буде у помоћи.

Господ је услишио молитву Константину, и баш у часу, кад је он био при молитви, у сред бијелог дана, на небу видео је сјајни величанствени крст, и са обије његове стране било је написано: „Ни-ка“, што је значило овиме ћеш побједити.

Ова небесна појава, охрабрила је Константина, те је дао направити онакви крст, каквог му је небо показало, и наредио је да се тај крст носи пред војском, коју је он предводио противу Максентија. Борба је са обије стране започела и била је страшна и ужасна, али помоћу Божијом побједа среће била је на страни Константиновој.

У знак благодарности, за милост, коју му је творац небесни показао у овој одсудној борби, Константин је 313. године у Милану издао царски Едикт (указ) којим је заштитио слободу Христове цркве. И тијем примио је Константин на себе моћно покровитељство над свима онима, који су припадали спасоносној Христовој науци.

Под таквом моћном заштитом Цара Константина Великог, св. хришћанска црква добила је слободу и нагло се почела ширити на све четири стране пространог свијета.

Да би Константин, како у својим политичким, тако и у религиозним начелима, што бољи и јачи утицај могао имати, он је своју пријестоницу пренио из Рима у Византију и нову пријестоницу по своме имену назвао је Константинопољ, данашњи Цариград.

Царица Јелена, мати Константина, шљедујући примјеру сина, примила је православну вјеру, и дубоком побожношћу руковођена, жажељела је посјетити свети град Јерусалим, и обићи онамошња света мјеста, гдје је Христос рођен, гдје је живио, чинио чудеса и васкрсао. Она је овамо потражила и нашла животворећи крст, на коме је био разапет Христос Спаситељ. Константин са својом мајком, царицом Јеленом, на гробу Господњему подигао је величанствени храм. И од тога времена св. црква 14. септембра сваке године свјеткује велики празник часног крста — Крстов-дан.

Константин није се на овоме ограничио, него је са својом мајком Јеленом и многе друге велике задужбине у своме пространоме царству подигао.

Да у цркви успостави мир и на законима основан добар поредак, Константин је 325. године у Никеју дао сазвати први васионски сабор. И на томе сабору лично је председавао. На томе сабору кога су састављали 318 св. отаца, окупљаних из свију страна хришћанске цркве, био је сачињен први дио симбола вјере до: јегоже царствију не будет конца.

За велика побожна дјела св. црква цара Константина и Јелену уврстила је у ред великих хришћанских светитеља назвавши их: равне апостолима. Њихову свету успомену држимо 21. маја сваке године.

Моћно покровитељство цара Константина над хришћанима у историји цркве, односно у историји цијелог човјечанства велики је преокрет учинио. Тај велики преокрет састоји се у томе што Божанствена наука Христова учи и народима проповиједа: мир, слог, братство и једнакост. И у вези са овиме света црква тежила је вазда и свеђер тежи за тијем, да у свима врлинама унаприједи род људски. Христос није снабдио своју цркву науком само за своје савременике, него за сва времена и све вјекове до свршетка свијета, то јест све докле људи буде на земљи.

Спасоносна наука Христова облагородила је човјечанство и уздигла је на висину културе и цивилизације.

Оваким благодетним утицајем св. цркве и наш драги народ знао се је користовати. У данима тешког искушења, кад српски народ бијаше подлегао туђинској навали, и баш онда, кад се налазише у недостатку свог физичког надмоћија, он је и тада, противу свог клетог непријатеља истакао своју религију, створивши тијем једно духовно царство, оличено у цркви, као најјачем и најбољем изразу народне одбране св. вјером Христовом.

У критичним данима таквог искушења св. православна црква била је једини чуварица не само вјере него и српске народности.

С погледом на ово наш, српски народ дужан је да се вазда сјећа, да му је вјера помогла, у очувању своје егзистенције, и да је дужан вазда гажити стално увјерење, да се само на тврдој стијени спасоносне хришћанске вјере може зидати јака зграда државне моћи и народне среће.

У вези са овиме, колико је знаменита 313. година била, корисна за човјечанство у опште, у толико је садања 1913. година била срећна и плодотворна за наш драги српски народ.

Прва је прекинула своја страшна гоњења и мучења, којима су изложени били невини и побожни ондашњи хришћани. А ова потоња, помоћу Свемогућег Бога, ослободила је балканске хришћане петвјековног робовања, несносног зулума и неправде.

И ако обије ове знамените године, раставља дуги период од 16 вијекова, али по своме историјском значају оне су сродне у погледу слободе, мира и благостања народног.

Наше прилике не дозволише, да и ми, као и остала хришћанска црква, на тако свечани начин прослаavimo успомену Константиновог Едикта, али ове скромне ретке написасмо са пуно хвале и признања славној успомени историскога дјела првога славнога хришћанскога цара Константина, завршујући их са топлом молитвом: нека је слава и хвала Богу за све.

М. М.

Какви су Бугари

— Оцјена једног француског новинара —

И поред свега настојавања Бугара да обману европско јавно мишљење и да га, као и раније, у прилог свој заведи, све јасније бива да су Бугари у овим ратовима играли не само незавидну улогу него и да су се држали тако као да нијесу културни народ, него рогобатни дивљаци. С њима су већ сви начисто и о њима се европско јавно мишљење врло ружно изражава — онако како су они у ствари и заслужили.

Што се све више о њима скристализава одређено мишљење, заслуга је како балканских савезних држава, које омогућише да недјела и дивљаштва бугарска изађу на јавност, тако и свију оних странаца, а нарочито новинара, који се о бугарским звјерстима увјераше на лицу мјеста.

Један од тих страних новинара, А. Олар, написао је у «Аксиону» уводни чланак, у коме говори о садржини једне књиге, коју је издао лтински универзитет о бугарским звјерстима.

Та излагача Олар пропраћа оним ријечима:

«Узрочи тако паглов рушења бугарске моћи још су тајанствени. Кад су покушали против својих српских и грчких савезника, свој рђав подвиг, један од најгнуснијих који помиње историја, они су рђаво израчунали стварну снагу српске и грчке војска, којима су они мислили да приреде једну обичну касацију, и та погрешка у рачуну довољно објашњава њихов материјални пораз. Али њихов морални пораз, изненадну пометњу њиховог духа и срца, не стижемо да објаснимо. Они који су показали тако разборито предвиђање у прва времена њихове борбе противу Турака, они чијем се генију организације дивно цео свијет, њима чак и на памет није пало да оставе неке трупе у Једрену, и то тако утврђено мјесто, које су они тако тешко освојили, поново су заузели Турци а Бугари нијесу ни покушали да га бране и да дају отпора. Њихова морална утученост гора је од физичке. Они чак немају ни потребно енергије да оду да окупирају Дедеагач који им Турска оставља, и треба да Грци окупирају ту варош и околину за њих. Онај краљ за кога се говорило да је тако хитар, коме су приписивали, прије неколико само мјесеци истински политички геније епо га инертног, сломљеног, без и једне идеје, без икакве воље.

Најчудније је то што су Бугари, који су се дијепим националним трудом, по угледу на Јапанце, уздигли на високи ступањ цивилизације, пали од једном, чим су постали побијеђени војници, попова у варварство.

Слушам љубазне снобове како говоре да су сви ти људи, Грци, Срби, Бугари, што се тиче свирепости једнаки, и да могу да иду један с другим под руку. Овај надувен говор, вели Олар, неправедан је и глуп.

Затим изводи садржину књиге атипског универзитета, и послје тих навода завршава члапак овим ријечима:

«Треба ли рећи, као што је то јавно изјавио краљ Костантин, да Бугари, владајући се тако, «немају више права да се убрајају међу цивилизоване народе?» Да, ако њихова влада остави некажњено оне који су покоље вршили. Но, ако га влада казни офицере и војнике, те у бјеснилу због пораза помани-тазе заквонце, који су хтјели и извршили те покоље, нека се краљ Фердинанд, ако то може, пожурн, да пред свијетом пружи примјер строгости. Ако то не буде могао, ствар Бугарске биће за дуго изгубљена за јавно мишљење.»

Скупштина Срба у Сарајеву

— Срби осуђују Штадлерову отимачину —

У недјељу је била у Сарајеву велика српска јавна скупштина противу Штадлерове отимачине поводом насилног покрштавања Српкиње Ђурђинке Павловић, која је од стране католичког свештенства намамљена, покатоличена и слободе лишена.

На позив угледних српских првака скупило се на ту скупштину око 3000 Срба православних, муслимана и лијепо број домаћих Јевреја. На скупштини је говорило неколико њих и онда је донесена ова резолуција, коју је босанска цензура на три мјеста заплијенила:

Резолуција грађана града Сарајева, искупљених на скупштини 8. (21.) септембра 1913.

Срби грађани града Сарајева искупљени на скупштини 8. (21.) септембра 1913. у порти друштва „Слоге“ констатују:

1. Да је католички клир преко свога представника надбискупа Др. Ј. Штадлера при случају конверзије Ђурђинке Павловић за шест мјесеци ограничавао особну слободу Ђурђинке Павловићеве и хотимице пропусти пријавити државној управи, да је Ђурђинку Павловић у слободи ограничио, те тиме дошао у несумњив сукоб са прописом § 196 кривичног закона, а кривац није ни на одговорност позван а још мање кажњен.

2) Да је исти католички клир преко истог свога представника приликом исте конверзије обишао закон (владареву санкционисану наредбу) о поступку при прелазу лица из једне вјероисповијести у другу пропустивши провести тим законом наређене процесуалне чине, па да ни за ту повреду закона није кривац ни на одговорност стављен а камо ли кажњен.

3) Да је исти католички клир преко истог представника надбискупа др. Штадлера јавно повриједио дужни респект према земаљским законима изјавивши отворено, да га ти закони у његовом дјеловању не вежу и да их се он не држи нити ће их се држати и тиме понизио одредбе што су их издале државне власти па ни за то није кривац ни на одговорност позван а камоли кажњен, — (Овдје је заплијенијено неколико редова).

5) Да је српско православно клир у сличним приликама бивао прогоњен и кажњен свом законском строгању и — (И овдје је заплијенијено неколико редова).

Грађани града Сарајева позивљу народне посланике да подигну глас у Сабору против земаљске управе, која све ово трпи, а да се свим силама боре у Сабору, да се успостави једнакоправност грађана пред законом, да својим држањем у Сабору присиле земаљске власти да прибаве снагу државним законима, и да овој влади не даду свога повјерења ни у коме виду.

Моћним факторима Аустро-Угарске Монархије поручијемо да би требали још за времена обратити већу пажњу на необуздану пропаганду католичког клира у овој држави и заштитити остале вјероисповиједи од насртаја римске пропаганде, како би се народ увјерио, да се закони примјењују подједнако на све грађане.

Радна већина у Херцег-Босни

— Нацрт програма за заједнички рад Хрвата, Срба и Муслимана —

У Босни се покреће акција међу странама, које се ондје дијеле по конфесијама, да се створи један заједнички програм рада, на коме ће се моћи сложити народни посланици без обзира на вјеру. Тај програм будуће т. зв. радне већине базира се на начелу, да су Срби и Хрвати један народ са два имена, па се с тога могу сложити у једном програму. Нацрт оваког програма саставио је од стране Срба нар. посланик Милан Сршкић. У државоправном погледу иде програм за постигнућем самоуправне индивидуалности, те тражи, да се закон од 22. фебруара 1880. преиначи у корист аутономије.

У унутарњој политици тражи се што већа аутономија за општине, слободумни градски статут за Сарајево, стварање закона о општинској надлежности, без које се не може стећи босанско херцеговачко поданство, чиновничку прагматику, каз, закон управни и оснутак кондикаторнога уреда у Сарајеву.

У привредној и социјалној политици траже се у програму инвестиција за пољопривреду, подупирање домаће индустрије и обрта и погодовање нових подuzeћа опростом пореза и безкаматним зајмовима. Разборито искрцпљивање бос. рудника, држ. шума; излучивање балталика из њих и растерећење њихово од сервитута. Тражи се стварање закона о пољским и шумским штетама, да се на пут стане прекомјерном глобама.

Закон о мелиорацијама има се што прије створити и олакшати отплату зајмова, дигнутих за милиорацију земљишта. Имају се регулирати ријеке, градити чатрње и водоводи, цесте, а и општинске и сеоске цесте по посебиом нацрту по свој земљи.

Даље се тражи осигурање радника и занатлија, оснивање занатлијских и техничких средњих школа, заштита радника, промјена ловачког закона уређење општинских ловишта и обвезно осигурање сељачких усјева од туче, пожара и поплава.

У просвјетном погледу тражи се интезивна акција за побијање неписмености, оснивање завода за сирочад, слијепе, глухонијеме; повећање броја средњих и стручних школа, оснивање књижница, народног казалишта у Сарајеву, школског савјета и повишење броја школских љекара.

Тражи се равноправност свих законом признатих вјера уз чување слободе увјерења у свим вјерским питањима, законско уређење одношаја међу конфесијама, проширење вјерско-просвјетне аутономије, а језик наставни у свим школама, које се издржавају или помажу из земаљских средстава, има да буде српско-хрватски.

У држ. финансијама тражи се што једноставнија управа, што боље искористишење дуванског монопола, подржавање поште и брзојава (сад је војничка), да се кроз десет година не уведе нови порези, да се порез од ситне стоке докине, да се у наруцбинама за ерар домаћина даде предност. Уведење рачунског двора и контроле земаљских дугова.

Затим тражи градњу болница и већу бригу за народно здравље.

У правосудју тражи што већу независност судаца и осигурање њихово против самовољних премјештања; пороту за све политичке и штампарске дилите, оснивање управног судишта, трећу инстанцију у грађ. и казним процесима, реформу каз, поступника и закона о надлежности судова у модерном духу. Накнада штете од стране државе за оне, који су невини сједјели у истражном затвору.

Тражи се реформа овршног поступка и реформа у грађанског поступника у напредном духу, а пооштрење казна за увреде поштења почињене штампом.

Даље се тражи закон о накнади штета, почињених прометним средствима тјераних паром, електриком или експлозивним пливовима, између стечајнога реда. Оснивање нових тргов. судова, новог нотариатског реда и реформа грађанскога права.

У закључку се вели, да је то комплекс свих заједничких културних и економских потреба цијелога народа у Босни и Херцеговини које се могу извести, обзиром на садашњу финансијалну снагу земље.

Како је сад дошло до сукоба између владе и умјерених српских посланика, међу којима је и др. Сршкић, због чега су готово сви посланици из те групе поднијели оставке, то ни од радне већине у босанском сабору неће ништа бити.

Политички преглед

Турско-бугарски рат

Као што из Цариграда јављају, турско-бугарски мировни уговор почиње ријечима: «Оба суверена подстрекани живом жељом да опет успоставе односе на чврстој и трајној основи.» У уводу није говорено ништа као у лондонском уговору, о „вјечном“ пријатељству. Чланак 1. установљује већ познате границе. Чланак 2. уређује народносна питања. Становништво оних подручја, које остаје Бугарској, дозвољава се рок од четири године, послје којега може примити бугарско поданство или се иселити. За 4 године неће се становништво позивати на војничко службовање. Чланак 3 уређује права муслимана и њихових општина. Муслимани ће уживати иста политичка права као и Бугари. По чланку 4 управљаће вакуфским добрима муслиманске општине. Чланком 5 установљује се опште примирје. По чланку 6 испразниће се она подручја, која остају Бугарима, за два мјесеца. Чланак 7 садржи одредбе о измјени заробљеника. Даљи чланак говори, да лондонски мир остаје у снази у толико, у колико га не преињачује садашњи уговор. Даље се установљује да садашњи уговор ступа на снагу од дана потписа.

Захтјев Бугара, да се у уговор прими посебни чланак о подигнућу и издржавању споменика на бојиштима, пропао је. Уговору је приложено више додатка, којима се освјетљавају поједини чланови или се уређују питања секундарне нарави. Један записник тиче се исплате за реквизиције за вријеме окупације са стране Бугарске.

Грчки краљ у Паризу

Приликом боравка грчког краља у Паризу председник републике Поенкаре давао је дине, на коме је председник Поенкаре држао здравицу, у којој је, поред осталог, рекао:

«Сире! Поздрављајући срдечно Ваше Величанство, врло сам обрадован да могу грчком народу пред његовим узвишеним сувереном изрећи осјећаје Француске. Ништа није Француска равнодушно пропустила што се тиче храброг грчког народа.

Француска се цијенила сретном, да може на молбу хеленске владе предузети мисију, да бдије за вријеме обију недавних ратова над сигурношћу њених поданика. Она је са весељем гледала везу, којом се веже уско пријатељство између ваших и

наших официра. Она је одобравала јунаштво и лијепог успјех, што су га извојштиле чете Вашег Величанства. Молим Ваше Величанство, да буде увјерено, да Француска, чија су чувства непоколебива, остаје Грчкој лојални и сигурни пријатељ, какао је и до сад била».

Краљ Константин рекао је у одговору: „Захваљујем вам, г. председниче на добродошлицу, у којој сте ми изrekli непоколебива чувства пријатељства, која ваш племенити народ гаји за Грчку. У добрим и злим данима своје повјести нашао је грчки народ увијек симпатију и помоћ код француског народа. Недавно још за вријеме ових обију балканских ратова, предузела је Француска веледушну мисију да бдије над сигурношћу мојих поданика, и у часу кад су изникла тешка питања, у којима су животни интереси Грчке стајали на коцки, била је Француска она, која је подупирала ствар праведности и слободе и која је узела ту иницијативу, да брани права мог народа.

Влада републике имала је доброту ставити на располагање Грчкој мисију, која је састављена из најзнаменитијих официра свију врста оружане силе, који су под водством генерала Ејдуа вршили своју задаћу са стручним познавањем, великом марљивошћу и знатним одушевљењем, којима изрећи хвалу веома ми је угодно. Молим вас, госп. председниче, будите увјерени да ја осјећаје дјелотворне симпатије, што их је Француска толико пута показала за Грчку, високо цијеним и да највећу вредност придајем томе да се уздржи и његује веза традиционалног пријатељства која веже обије земље».

Из народа

Помен палим борцима

Пишу нам с Ораха:

Прије неки дан, 8. о. м., овдје је држан помен у ратовима поинулим Орашанима. Том приликом Видак Пејовић пред црквом орашком држао је овај говор:

„Драга браћо и пријатељи!

Ми се данас скуписмо у овом божјем дому, да подигнемо наше топле молитве свемогућем за покој душа наше драге браће Орашана, који у балканском ратовима 1912. и 1913. године падоше за ослобођење наше и њихове подјармљене браће и који за петстоина и више година за жељену српску идеју животе своје часно даше; ми се скуписмо, да један дио вјечитога свога моралнога дуга, који својој браћи дугујемо, одужимо, а у исто вријеме и да испунимо једну братску родитељску, дружевску, пријатељску и у онште човјечанску и хришћанску дужност. Па уз топле молитве, које уз запаљене воштанице упутисмо Творцу, дужност нам налаже, да о нашим врлим покојницима крвавим борцима, речемо ријеч двије, коју дужност ја, као њихов брат, друг и сељанин, на се узех. Молио бих господу и све остале слушаоце, да ми се не замјери и не узме као сопствена хвала, јер о људима, који у светим овим ратовима падоше, мора се говорити онако како је и како су они заиста заслужили. Ја нећу овдје да истичем жртве, које су Орашани приносили на олтар српске слободе, не само у свим ратовима, које је наша домовина водила противу вјековнога непријатеља, већ и у четовању којим се помагало подјармљеној браћи у Херцеговини и у другим околним српским покрајинама, које туђа нога газаше и српску душу за гушу псницом стискаше, гдје су Орашани, саразмјерно својој знаји и величини, доста велики број жртава дали. Ја ћу овдје да проговорим са сјенама браће Орашана, који у овим светим ратовима падоше.

Наше мало али — нека ми се не замјери — вазда храбро сеоце, које броји једну полу чету, изгубило је у овим ратовима прошле и ове године 8 Појовића, 9 Ђуровића и 1 Стојановића, свега 18 својих соколова, а има 22 лакше и теже рањених. Наши пали соколови шљедовали су примјеру својих предака, који такође, као што рекох, велики број жртава дадоше по турским градовима и тврђавама од Блата па чак до Невесиња.

Ми не жалимо вас и ваше животе, јер ће ваша имена бити записана златним словима, као и осталим Црногорцима, који у овим ратовима падоше, у нашу ратну историју, те ће ваша имена далеко више живјети, нег многијех нас живијех који на кућном пријекладу умру, а једном ћемо мријети сви. Смрт је слатка кад је славна и вјечног спомена достојна. Вашом славном смрћу дичимо се ми, ваша браћа, а куд и камо ће се боље дичити ваше потомство, кад се буде рачунало ко је више за домовину дао и ко је у светој борби пао. Ви нијесте, браћо, помишљали на то што сте хранитељи старих родитеља, своје дјеце и својих несретних удовица. Ви сте знали да ће се о њима побринути наша држава и наш добри и узвишени Краљ Господар, ушта се нијесте преварили.

Ми жалимо оно, што бисте и ви, браћо, жалили да сте живи претекли: жалимо што древни српски Скадар, ту пристојницу првих српских краљева Михаила и Бодина и сва скадарска утврђења и околину, не само оросисмо, већ јако залисмо нашом крвљу, засијасмо нашим костима, најчистијом нашим гробовима, и пошто нам Скадар и његова утврђења покосише цвијет Црне Горе, те ту увену и нестале, онда га на силу узесмо, петвјековног непријатеља са тога нашега огњишта, са те наше поткутнице, опет у Азију испратисмо. Кад рекосмо просте ваше главе, проста ваша крвца, просте наше муке; кад рекосмо да дахнусмо, да узесмо што је наше; тад бездушна европска дипломатија, којој правда лежи у гробу вољи и топузу јачега, не гледајући на безбројне наше жртве, на све наше муке ни на божје ни људске законе, те против сваке правде и правце — они што у Европи ведре и облаче — узеше нам Скадар, тај бисер српске круне, узеше браћи из Србије дивно море, до којег ни, као и ми до Скадра, преко лазине својих мртвих љешева дођосе. Узеше нам Скадар, на који имамо и историско право, који је Црној Гори потребан, као тијелу душник, као риби вода, као биљу сунце, као земљи киша, као кући врата; попретијаше нам својим силама, послаше своје ратне лађе и војску у наше море и неизбежна опасност грозијаше нашој домовини. Наш добри Краљ Господар, да не би изгубио и ово мало Црногораца те му је остало, са болом у души својој уступи га европским силама с надом у Бога да ће опет наш бити; јер Бог правде, коме је и Европа и њене силе ситна као трунка, на вапај безбројних ваших душа, које са Тарабоша, Владимирове Облика, са развалина Светог Сирга, Труши, Деригната, злогласне Брдике, Дечића, Шипчаника, Враћа, Бардањола и других око Скадра мјеста на јата к њему одлетјеше, учиниће да ми опет ваше гробове посјетимо, учиниће да Европа признаде наша историска права, наше у земан неправдо отете земље. То су наше ране без премола, то је бол душе наше, којему цио свијет не може дати мелема, све док ваше гробове гззи туђа нога, док ваше кости — кости од костих нашијех — потреса и прекопава туђа рука, а у по сваком праву, нашој земљи. Ту није — у, браћо, само кости вас погинулијех у потоња два рата; ту су гробови и у њима у прах претворене кости наших давних владара и банова, наших безброј српских соколова и витезова, па и нас живијех ту је крв проливена; ту су многица од нас остале некоме рука, некоме нога, некоме око једно а некоме и оба — Ви сте управ срећни са свом браћом Србима, што у овим светим ратовима падоше, јер ће ваша имена довијека живијети, ви сте их сали овјековјечили, а нама живијема је дужност, да се вас свагда сјећамо и ваша јунаштва потомству причамо и гуслама предамо како се не би дали заборава, већ трајноме заслужноме славноме спомену. Кажите нашим и вашим — у прошлијех петвјекова мукотрпнога српскога времена — славно палијема предцима, да се два српска врховна вожда, два српска Краља, а са њима и све Српство јаком, чврстом и — Боже дај — дуготрајном слогом свеаза, те тако сложено заједнички и братски војевасмо и извојевасмо добар дио онога за шта су и они своје животе дали; кажите им: Косово је освешћено, српски народ у Старој Србији и Македонији српску слободу и сва права црногорског и србијанског грађанина ужива. Извојевасмо и освојисмо скоро све на југу и истоку што је некад наше, српско, било, али, као што рекох, бездушна дипломатија европских сила узе нам адем наше тековине, узе нам, за нас света мјеста, вашом смрти освештана. Из прашине ваших кости изнићи ће цвијеће за наша покољења, и Бог правде и слободе даће сваком своје и ми ћемо опет к вама доћи, подићи вама споменике нове, а поновити старијема старе, и одатле са вашијех гробова, као данас одавде, подизати топле молитве Свемогућему за ваше душе; а до тада — Бог ће дати да то не буде далеко — лезите и трните, братске кости, туђу ногу да по вама гази. То нас јако мучи, то нас много боли, и крај ће бити нашем болу, кад се будемо слободно насељавали поред гробова наше браће око Скадра и по кршној Херцеговини, као што се сада можемо селити и ширити поред светијех Дечана, српске патријаршије Пећи, Призрена и широм Македоније на обалама Вардара, па чак и Брегалнице, те граничне ријеке Душанова царства.

Тада ће се захорити српска пјесма од Јадрана до Дунава и од Уне до Брега-
нице, а и сада и тада, и ми и наше и
ваше потомство кличемо: Слава погину-
лој браћи и предцима нашим, слава
домобраниоцима, слава јунацима, слава
нашим соколовима, витезовима; слава им
и вјечни спомен!"

Испади Арбанаса

— Ко бунн католчке Арбанасе —

Испади Арбанаса пошљедњих дана дали су повода многим листовима да се позабаве Арбанасима и да покушају да објасне ове њихове изгреде. Тако је и „Нови Ријечки Лист“ донио чланак поводом вијести о арнаутским изгредима, о којима је било ријечи и у нашим листовима.

Констатујући најприје како у Сјеверној Арбанији нема мира, писац тога члана каже вели, да у том дијелу Арбаније живе већином католички Арнаути, „који није-су никада били самостални у својим акцијама него су све што су радили чинили по упуштима с поља“, па онда овако наставља:

Били су увијек средство јаке католичко-клерикалне пропаганде, уз коју се у њихова подручја ширио туђи политички уплив. Тај клерикално-католички покрет има своје нити у овим нашим крајевима, и те су нити у вези са читавом оном политиком, која је Србији и Црној Гори створила уникум у историји државотворних народа. Арбанаси су, у име те политике, проглашени готово најауначнијим и најдивнијим народом на свијету“.

Прелазећи даље на сам значај тога ар-наутског покрета, писац чланка овога даље говори:

„Немири Арнаута, како се појављују сада, имају своју велику тенденцију. Познато је да је у питању сјеверних и сјевероисточних граница Арбаније донесена једна одлука на амбасадорској конференцији у Лондону и да је, ушљед те одлуке, Црна Гора морала напустити Скадар. Србија је једва успјела да спасе Дебар, Ђаковицу и Призрен и ако није успјела да се граница према Арбанији повуче од тих мјеста даље на запад. Ове границе, наравно, нијесу задовољиле ону политику, која је хтјела створити Велику Арбанију. Зато се подстрекују Арнаути наприје против Црне Горе, те пријете Европи да ће они повести рат противу Црне Горе, ако у границама Арбаније не остане и оно земљиште, што су Црногорци освојили. Био је предат и неки упливагум Европи у ком се постављао рокадор кога би се имала извршити и евакуација црногорских трупa и власти са тога земљишта. Није, до душе, дошло до рата против Црне Горе, али је дошло до упада и на српско земљиште, а јављало се да је наоружано до 60.000 Арнаута, који чекају на нове упаде. Ко их наоружава?

„Ови покрети имали би показати незадовољство Арнаутлука, како би та и заживања и немири, који пријете дипломатији заплетима, натјерали Европу да мијења лондонске закључке у правцу, да се од Срба и Црногорала одузму мјеста која су ови освојили.

„Морамо притом, обратити пажњу на факт, да је овдје католицизам и клерикализам, опег, авангарда и да се страна дипломатија служи фрагмента, бискупима, црквама и манастирима да би у Арнаутлуку изазвала оно расположење против Србије и Црне Горе, које одгорара тенденцији те стране политике. Те на широко сплетене мреже, које нас тим више занимају што се не ради са тим арнаутским католицизмом само противу интереса двије словенске краљевине и на истребљењу нашега живља у зним крајевима, него што се ту улијеће и хрватско име и у службу тој свари стављају елементи, који би хтјели, да у Хрватској заробе народну политику ширењем клерикалног уплива. То су они исти елементи, који не могу да затаје своју мржњу према побједама Србије у српско-бугарском рату. Иста она политика, којој је био врло пријатан бугарски татаризам, подстрекава овдје хрватски клерикализам да јој учини услугу против еманципације нашега народа.

„Клерикализам је у свим народима и покретима за народну еманципацију играо исту улогу: улогу средства за уништење народа. Тако је било у Италији, Њемачкој, Португалији, Шпанији и т. д. У великом препорођају нашега народа након балканског рата не може а да не предузме историјску улогу своју, и да, овдје у Хрватској, а нарочито на Приморју, заробљује оне духове, који су, и поред свих антинародних система владавине, до сада остали непоробљени, а доле на Југу, према Србији и Црној Гори, да се, под вођством „хрватских“ фратра бори за Арнаутлук противу та два словенска народа.

„Ништа нам не може бити мрскије него кад се у том циљу искоришћује хрватско име онако, као што се, у своје вријеме, хтјело и хрватско државно право натегнути и на Арнаутлук. Клерикализам се хвата народног имена и сваљује одговорност на народ, који у то не улази нити жели имати каквог учешћа у циљевима „арнаутске политике“. Оваких

"историjskih" uloga imaće već dosta...
Ta goraka iskustva iz prošlosti nagone
nas da ozbiljno razmislimo o tome mo-
žemo li biti i dalje "sastavni dijelovi"
raznih politika, koje u pitaњу naše op-
šte narodne emancipacije, služeći se
klerikalizmom, vrše istu ulogu, koju su
vršile još u nedavnoj prošlosti kod
tolikih drugih naroda."

Кратке вијести

Аустро-угарске делегације. У бечким парламентарним круговима се говори, да се на мјеродавном мјесту помишља на то, да се делегације сазову за крај новембра у претходни сазив, који би имао само неколико неопходно потребних састанака. Главни сазив био би у јануару мјесецу идуће године. Тврди се, да ће овогодишње аустриске делегације имати Словенина, а не Нијемца, за предсједника. Предсједник ће бити изабран између словенских чланова скупштине, јер је прошлих делегација предсједник био Нијемац, а члан горњег дома. Словени као да су се сложили, да тај Словенин буде Чех, и то на сву прилику д-р Фидлер.

Захтјев Француске. Како сазнајемо, француски посланик у Софији саопштио је бугарској влади да Бугарска неће добити ни паре новог зајма ако не буде пожурила са закључењем преговора са Турском. Предсједник владе др. Радославов одговорио је да је бугарска влада већ издала потребну наредбу бугарским делегатима за преговоре у Цариграду да преговоре што прије закључе.

Мораторијум у Бугарској. Из Софије јављају: Прије два дана представници софских филијала страних банка и више угледних софских трговци посјетили су Д. Тончева, бугарског министра финансија. Излажући му данашњу новчану ситуацију у Бугарској, тражили су да се мораторијум продужи још за три мјесеца. Тончев је молиоцима одговорио да је бугарској влади врло добро познато да наше новчане стање Бугарске и да је она истог дана, када је дошла на владу, ријешила да учини све што би новчану невољу могло ублажити.

Он је обећао да ће ту њихову молбу саопштити у првој министарској сједници. Опраштајући се са њима дао им је увјерење да ће њихова молба бити уважена и мораторијум продужен за три мјесеца.

Књаз Арбаније. Сви они који су хтели да буду књажеви у Арбанији и истicali своју кандидатуру, сад су као неком мађиском помироч повукли. „Пари Журнал“ то повлачење овако је објаснио: „Крвави нереди који су у Арбанији сада достигли врхунац изазвали су страх у Европи а са тим исто осећање код свих кандидата за престо у Арбанији. Тај страх код кандидата појачан је саопштењима разних пугника и новинарских извештача, који су у овим тренуцима прешли кроз Арбанију. Како неко греба да задовољи Аустрију и Италију и да игра улогу владоаца у Арбанији, то је сада настала трка по Европи и нуђење арбанског престола. Оно лице које се буде усудило да ради аустро-италијанских жеља игра такву улогу у Арбанији мора да о своме животу више не води рачуна, да је варварин колико и његови будући „поданици“, да нема карактера, али да има доста новаца. Ако све то буде имао, може да буде владар у Арбанији.“

„Ла Кроа“ о бугарским звјерствима. У Паризу излази поповски лист „Ла Кроа“, који је врло често добро обавијештен. Тај лист има јаког утицаја на француске политичке кругове, који су познати као јако католички. У једном од пошљедњих бројева „Ла Кроа“ донио је оштар чланак о бугарским звјерствима почињеним у другој рату. У њему се вели и ово: „Бугари су извршили низ крвавих и страховитих дјела. Они су своје непријатеље мрварили, нарочито непријатеље који су били онеспособљени и требали да буду хришћански његовани. Када се у Европи подигла бура протеста због тога, они се сада служе и неистином да би само ово скрили. Разумије се, да последице новинарских свједока, свједока из војничких кругова, ова истина се не може да крије. Под притиском оне ужасне истине, која је прошла кроз све новине и допрла и у најшире слојеве, ми страшно потресени морамо осудити ове нове варваре.“

Бопчевљево признање. Досадашњи бугарски посланик у Петрограду, Стеван Бопчев, дао је нову изјаву петроградском дописнику париског „Егселсиора“. У њој, кад су се дотакли другог рата, Бопчев је рекао: „Већ сам рекао ко носи кривицу због другог рата на Балкану. Сад могу да је поновим проширујући је у неколико. Ми Бугари направили смо цио крвави догађај. Ми смо хтјели да се дочепамо територија које су добили

у рату наши савезници. Тада је морало да се деси ово од чега сада носимо сву тешкоћу. Сад, пошто смо дошли у овако тежак положај, бацамо кривицу на другог. То је онет погрешка. Када би многи од нас знао оно што је знам, и гледао на ствар како ја сад гледам, не би покушавао да обмане и да за данашње резултате другог рата баца кривицу на другог. Ми, Бугари, морамо прије свега да будемо искрени и да признамо своју кривицу. То је сада наша дужност и ми њој требамо савјесно да одговоримо“.

Бугарска звијерства. Велики Енглес Ашмил Бартлед пише у „Дељи Телеграфу“ о бугарским дивљаштвима у Тракији, што је све властитим очима видео. Бартлед вели и ово: „Ја сам био на педесет километари иза најудаљенијих турских предстража и ја сам први очевидац, који је посетио ове крајеве, од како је рат почео. Ја сам видео призоре и доживио догађаје, које никад више не бих желио да искусим. Стање, у коме се покрајине западно од Марице налазе, не да се никакo описати. Ови крајеви изгледају као уништени једним страховитим земљотресом, или као да су хорде Хуна под водством каквог модерног Атиле, сатрле све при свом надирању. Факта, која ћу вас послати, не могу се побити. Ја опет могу само да поновим мој захтев, да се пошаље овамо непристрасна комисије, која би имала да испита истинитост оптужба, које ја морам да чиним противу бугарске војске. Скоро је немогуће вјеровати да живимо у двадестом столећу, кад свуда око мене имам овакве доказе о човјековој свирепости. Оно, што сам вјидио, више личи на приче, које се могу наћи у неким главама старе историје, у којима се описује уништење тругло римског царства од стране варварских хорда са сјевера; али у једном телеграму немогуће је дати прави опис онога, што сам видео. Факта ћете примити кроз неколико дана“.

Руски сликар Чернов, који је naslikao многе prizore iz posljednjeg rata na Balkanu, piše ovo o bugarskim zvjerstvima: „Sve sam video na maqedonskom bojištu prije deset dana. Ali zvjerstva, kakva su Bugari pokazali prema ranjenim srpskim vojnicima, to nigdje nijesam video. Onaj, koji nije to video, kada mu se bude pričalo, misliće da je mašta. Ja ni danas ne mogu da rucam — jer mi se smuci kad se samo sjetim svega onoga, što sam тамо video.“

Домаћи послови

Апровизација Цетиња

Код нас се још пита и не поимања, а како ли предузима да се ријеше тако важна питања наше комуналне политике, међу којима је питање о животним намирницама најглавније.

На страни, а нарочито по великим градовима, то је питање пречишћено или се већ приступило рјешавању његову.

До сад је оно готово свуда ријешено на тај начин што је апровизицију узела општина у своје руке.

Како с тим иде, нас би далеко одвело
над бисмо узели примјера да ређамо. Задово-
љићемо се само примјером што нам га пру-
жа Загреб, а тако исто је и у Сарајеву, Ос-
јеку, донекле у Биограду и т. д.

Од како је град Загреб предузео апровизи-
зацију грађанства бар дјелимично у своје ру-
ке, у многом се доскочило непрестаном по-
вишавању животних намирница и тако се
знатно допринијело да живот буде у погледу
цијена сношљивији. Шта је значила апрови-
зација, то грађанство најбоље осјећа. Оно је
спасено од зеленашких пијена. Такав успјех
побудно је општину загребачку да оснује на-
рочити апровизициони одсјек и да његов дје-
локруг прошири. До сад се набављало и гра-
ђанство снабдијевало најглавнијим животним
намирницама, а сад се приступило снабдјева-
њу и других намирница, међу којима спа-
да и огријев, што је нпр. у Осјеку већ
уведено.

И кад је тако у Загребу, гдје је чиновништво организовано и има потрошачку задругу, како би тек било благотворно дјеловање на Цетињу, гдје срж грађанства саставља чиновништво, које је остављено на милост и немилост оних који путем посредништва искључиво од њега живе.

Општински одбор ту би грађанству могао много помоћи оснивањем апровизиционог одсјека, који би учинио крај абнормалној скупоћи и рапидном скакању цијена, чиме би и живот на Цетињу био сношљивији.

Дневник

Вратио се. Његово Краљ. Височанство
Књаз Петар вратио се из Улциња на Це-
тиње.

† Мило Ковачевић. Јуче испред по-
дне преминуо је послједије кратког али те-
шког боловања на Цетињу Мило Кова-
чевић, професор војне школе, један од
мирних, али честитих и агилних наших
људи. Покојни Мило родио се на Цети-
њу 1871. г. Основну школу свршио је
овдје, а гимназију је учио у Котору. О-
датле је послан у Италију као питомац
ради изучавања војне школе у Милану.
Како се показао као одличан и ревно-
сан ученик, постао је питомац покојног
талијанског краља Умберта и истицао се
у учењу као ђак. Њежног састава, пок.
Мила је напрезање у школи обрвало,
те је због болести морао да прекине да-
ље школовање и вратио се на Цетиње
ради опоравка. Прво је био постављен
за наставника гимназије, те се тој стру-
ци и посветио и тако постао професор.
Доцније је са службом премјештен у ми-
нистарство војно и за професора војне
школе. Покојник се за све вријеме од-
ликовао својом ревносношћу службом, пре-
дано вршећи не само дужност своју, не-
го и све друго што му се у дужност
стављало и повјеравало. Важио је као
честит и исправан човек, ваљан друг и
пријатељ, те је био омиљена личност.
Ратне прилике, у којима се прошле и о-
ве године налазила наша земља, исцри-
ле су њежно здравље његово и он је
силиком напрезању најзад подлегао, ост-
тављајући уцвијелену мајку, супругу и
родбину. Покојнику нека је лака земља и
свијетао помен међу нама, а уцвијеле-
ној породици утјеха и наше топло сау-
чешће!

Побуна Арбанаса. Као што из Био-
града јављају, из Дебра и околине дола-
зе ни мало утјешљиве вјести. Наоружа-
ни Арбанаси у врло великим групама
провалили су границу и нападају на
српску територију и у коштац су са у-
хватили са пограничним стражама. Као
што биоградски листови тврде, Арбана-
се предводе аустријски и бугарски офи-
цири. Тамо се већ неколико дана без
престанка воде крвави бојеви. Како су
Арбанаси били у много већем броју, то
су успјели да продру и заузму и сам Де-
бар. Пошто је српска територија озбиљ-
но угрожена овом арбанаском навалом,
Србија је принуђена била да изврши и
дјелимично мобилизацију војске ради за-
штите своје територије.

Њемачки новинар. Г. Др. Вилхелм
Деркес-Бопард, директор и главни уред-
ник берлинског *National Zeitunga* бавио
се ових дана на Цетињу, допутовавши са
Крфа.

Положили манданте. Српски посла-
ници у Босанско-херцеговачком сабору:
Војислав Шола, др. Милан Сршкић, Пе-
ро Стокановић, др. Војислав Бесаровић,
Перо Тодоровић, др. Јово Симић, др.
Љубо Симић, Павле Кујунџић, др. С. Или-
шевић, Јаков Поповић, др. Диоген Пет-
ровић, др. Сава Вукановић и Ристо Ха-
џи Дамјановић положили су посланичке
мандате. У изјави, коју су јавности пре-
дали, они овај корак објашњавају тиме
што не могу даље сједети у сабору пошто
је влада својом непоустљивошћу оме-
ла радњу коалицију, не хтијући испунити спе-
цијалне српске захтјеве и постулате коа-
лиције, као год што не могу да раде с
елементима, који не казују шта хоће са
опозицијом да постигну, а ипак крити-
кују и нападају. Војислав Шола поло-
жио је и част саборског потпредсједни-
ка поглавару земље.

Уписан за добротвор. Г. г. официри
цетињског гарнизона у мјесто вијенца на
посмртни одар Мила Ковачевића, профе-
сора војне школе, да би одали почаст
његовим сјенима и сачували му успомену,
уписали су га за добротвора фонда си-
ромашних гимназијалаца, као и фонда
сиромашних ђака основних школа.

Изашла из штампе. У издању двор-
ске књижаре „Његош“ В. Н. Мартино-
вића на Цетињу изашла је из штампе
књига „У спомен стогодишњице рођења
Митрополита и Господара Црногорскога
Петра II Петровића—Његоша (1813—
1913),“ коју је саставио Марко Драговић.
Цијена јој је 80 пара. Обраћамо пажњу
на ову најновију књигу г. Драговића.

Исправка. У претпрошлом броју на-
шега листа, а у посљедњој алинеји на-
шега дописа из Подгорице „Арбанаска
звјерства“, штампарском погрешком сто-
ји: „Нашој господи...“, а треба да стоји:
Нашој босади... што овим исправља-
мо, да се не би помишљало на какву
нарочиту тенденцију.

Забљешке из рата

Потоње ријечи

Мило П. Вукчевић, који је јуначки пао на бо-
јишту 1. октобра у Луарзи кад је, јурећи не-

страшиво на непријатељски шанац, био непри-
јатељским зрном погођен у сред чела, и одмах
пао, изговорио је ове ријечи: „Сад не жалим
моје синовце: Радоја, којему Турци 26. септем-
бра у Крајини на шанцу извадише око; Филипа,
који би рањен при заузећу Луарзе, нити Васа,
који исти дан би рањен, само ми кажете: бјеже
ли Турци“. Они, који су ту били, рекли су му,
да су Турци већ почели бјежати. Тада Мило ре-
че: „Напријед браћо, и ја ћу с вама. Е сад благо
мени кад нијесам потамнио славу мојих предака!“

Књижевност

Књижевни оглас. Дворска књижара „Његош“
В. Н. Мартиновића на Цетињу објављује: „У
нашем издању изаћи ће кроз кратко вријеме
пјесме нашег пјесника госп. Мићуна Павићевића
под именом: „Црногорски Јунаци“. У овој књизи
изнесени су извјесни црногорски типови и истак-
нута њихова јунаштва у борби за „крст часни
и слободу златну“. О првој књизи „Стари Мо-
тиви“ или „Црногорски Јунаци“ — српска књи-
жевна критика дала је најповољнију оцјену. О
њој је изрекао повољан суд чувени научник госп.
др. Милан Решетар, проф. на бечком универзи-
тету. Књига ће изићи два штампана табака, а
њена цијена је само 50 пара. Иста ће изаћи у
најсолиднијој и најукуснијој опреми. Како је ово
наше прво издање, апелујемо на све љубитеље
српско-хрватске књиге, на своје знање и прија-
теље да се заузму око скупљања претплате и
новац нам што прије упуте. Молимо, такође све
српске и хрватске листове, да би овај оглас из-
вољели оштампати. Књижарама 30%.

Телеграфски извјештаји

Истина о Струмици

Атина, 12. септембра

Односно депеше из Софије, ко-
јом се јавља исказ мисионара Клар-
ка о тобожњем палењу Струмице
од стране грчких трупа, износимо
тачну и праву истину: Становници
Струмице, Грци, Турци и Јевреји,
који су недавно дочекали грчке
трупе као ослободиоце, дознавши
да је на букурешкој конференцији
ријешено, да Струмица припадне
Бугарској, одлучише да се у ма-
сама иселе, како би избјегли тира-
нисање бугарског јарма, и затра-
жише од грчких војних власти
средства, да пријеђу на грчко зем-
љиште, са свим што узмогну пре-
нијети од њихова иметка. 9. авгу-
ста, када Грци сазнаше, да ће се
сјутрадан варош предати Бугарима,
они сами запалише своје сопствене
куће и напустише родну земљу,
остављајући милионе имања. Ко-
мандант малог грчког одјељења чи-
нио је и немогуће да савлада по-
жар у успло је да саде 19 бугар-
ских кућа. У главном сви станов-
ници, који нијесу Бугари, емигри-
рали су не ушљед притиска већ
једино да избјегну бугарски јарам
и његове пошљедице. (Атинска А-
генција.)

Арбанаси према Грцима

Атина, 12. септембра

Вијести, које доносе извјесни беч-
ки листови, како бајаги сваког дана
долазе у Валону нови бјегунци
Арбанаси, који се уклањају из мје-
ста окупираних грчком војском,
потпуно су лажне. Неколико бегова
арбанаских, међу којима су и кмет
Делвина Назим бег, Изет бег, Бан
бег и Омер ефендија отишли су
сами својевољно у Валону, али не
због гањања, већ напротив да об-
јасне својим сународницима како
народ арбанаски ужива све право,
у земљама које су Грци посјели.
Лажно је, да Грци злостављају ста-
новништво. Међутим доказано је,
да је арбанаска влада упутила чете
које су се већ стале јављати у око-
лини Корице, како би се на страни
чуло да је земљиште окупирано. Ове
чете почеле су пљачкати и палити.
Назад два дана појавио се код
Ерсеке и чувени разбојник Муаки
Кореси, који се вратио из Арбаније.
Арбанаска влада наоружала је те
чете како би створила на цијелом
путу од Корице до Ерсеке и од
Ерсеке до Лијасковики немире, који
би се хтјели протумачити као борба
за ослобођење Арбанаса. Прекјуче
је између Ерсеке и Кеди био судар
између грчког одјељења и арбана-
ске чете, која је била заробљена.
(Атинска Агенција.)

Мобилизација у Србији

Биоград, 11. септембра

Краљевим указом наређена је мо-
билизација моравске дивизије, као
и једног дијела резервиста свију ди-
визија. (Бечки Кор. Биро.)

Србија према Арбанији

Биоград, 12. септембра

Ради операције противу Арба-
наса краљевим указом образована
је дивизија од осам пукова под
називом дивизија Дрина. Ови пу-
кови су већ на маршу пут арба-
наске границе. (Б. К. Б.)

Бугарска се брани

Софија, 12. септембра

Вијести о скором закључењу ау-
стро-бугарског савеза је тенденци-
озна измишљотина, као и она о
учешћу преобучених бугарских офи-
цира у нападајима Арбанаса на
Србе. (Б. К. Б.)

Србија и Грчка

Атина, 13. септембра

Вијести извјесних листова о то-
божњим потешкоћама између Ср-
бије и Грчке, без сваког су основа.
Савршен споразум постоји између
обију влада. (А. А.)

Дојчић осуђен

Загреб, 13. септембра

Дојчић, који је извео атентат на
краљевског комесара Скерлеца, о-
суђен је на шеснајест година там-
нице. (Бечки Кор-Биро)

Русија о српско-арбанаском сукобу

Петроград, 13. септембра

„Ријеч“ сазнаје да руска дипло-
матија не придаје велике важности
српско-арба нскомсукобу и мисли
да Србија има право да одбије на-
падаје на граници и да пассивикује
погранично земљиште. У случају да
Срби буду приморани да пријеђу
преко границе, то ће бити без опас-
ности по независност Арбаније.
(Б. К. Б.)

Одговори Администрације

Ђоку С. Андријашевићу, Грахово.
Послато примити смо и штампаћемо. За
послатих шест перпера упустили смо Вас
у претплатнике од 1. ов. мј.

Јоку Хајдуковићу, Улцињ. Послатих
пет перпера на име претплате прими-
ли смо.

ОГЛАСИ

НОВО! НОВО!
КРОЈАЧКА РАДЊА
ЈОВАНА БУЈИШИЋА
НА ЦЕТИЊУ

Извештава поштовано Грађанство како
овде тако и у унутрашњости Краљевине
да је ових дана добила велику количину

Најмодернијих напута

За јесењу и зимску сезону и продаваће
их по најумеренијој цени.

Такође радња се препоручује Г. Г. офи-
цирима за наручбине официрских уни-
форама. бр. 40. 1—4

РАДЊА С ГОТОВИМ ОДИЈЕЛОМ

Гричар и Мејач

ЉУБЉАНА
(Словенска метропола)

препоручује своје богато сто-
вариште готових одијела за го-
споду, госпође, дјечаке и дје-
војчице.

Нарочито се препоручују: пе-
леринке и хавелоци из непро-
кисљивог лодена.

Цјеновници бесплатно.

СКЛАДИШТЕ ДРВА ЗА ГРАЂУ

на велико — на мало

НАРЦИСО ДЕТОНИ, ЗЕЛЕНИЦА (Бока Которска)
ГЕНЕРАЛНО ЗАСТУПСТВО ЗА ЦРНУ ГОРУ НАЈБОЉЕГ
И НАЈЕФТИНИЈЕГ МАТЕРИЈАЛА ЗА ПОКРИВАЊЕ
КРОВОВА — „ZENITH“

Цијеник тачни, прорачун бадава.

п. п. бр. 16, 13,25

Препоручујем се

општин-
ским од-
борима и свештеницима да стојим на рас-
положење свима црквама у земљи и ван
и својим признатим вјештачким радом.
Нарочито се препоручујем за израђивање
ИКОНОСТАСА, ПОЗЛАЋИВАЊЕ, по-
прављање старих и израду нових слика —
ИКОНА, ПИТУРАВАЊЕ ЦРКАВА у сви-
ма стиливима и за све што у ову врсту
посла и иконописца спада.

Израда брза и одлична, цијена умјерена.

Цетиње. Иконописца

п. п. бр. 20, 10,10 ФРАНО СИБРИНА

ПАЗИ!

50.000 ПАРИ ЦИПЕЛА

4 пара ципела за К 10 франко

Због обуставе плаћања многих великих фа-
брика добио сам налог, распродати велику мно-
жину ципела испод цијене. — Продајем зато
свакому 2 пара мушких и 2 пара женских ципела
на везање, из смеђе или црне коже, галоширане,
са капицама и чврстим ђоновима са клинџицама,
врло елегантне, најновије фазоне, по нарученом
броју и величини. Сва четири пара стоје само
К 10 ФРАНКО разашлиће поузећем.

S. URBACH's Schuh-Export Krakau, № 5. (Orr).
Ако се роба не допадне примамо натраг и но-
вац враћамо. бр. 35. 4,4

Објава

Јављамо поштованој публици, да ће
најдаље кроз мјесец дана бити у депо-
зиту у Подгорици и Цетињу оригиналних
„Сингер“ машина сваке врсте.

Цетиње, 10. септ. 1913.

НОМП. СИНГЕР ШИВАЋИХ МАШИНА
ГЛАВНИ ЗАСТУПНИК РИСТО РУНДО

бр. 38. 2,5



П. п. бр. 1. 46—50

ПОМЕН

15-ог септембра ове године, даваћемо
помен у храму св. Николе, у Чешљарима
нашему драгом и никад непрежаљеноме
оцу, брату и мужу

† Бошку Н. Пејовићу

из села Ђалаца (Ријечка Нахија) који по-
гину на широчким странама 28-ог септем-
бра прошле године.

Ђалци, 13. септембра 1913 г.

За навијек ожалостени: син: Марко
Б. Пејовић, брат: Пеша Н. Пејовић, су-
пруга: Милица Б. Пејовић са осталом
родбином. бр. 41. 1,1